

Klimat- och näringslivsdepartementet

Energienheten, Säker tillförsel och marknader

Anna Guldbrand

010-405 27 08

076-110 62 36

anna.guldbrand@regeringskansliet.se

Ändring i förordningen (2007:1119) med instruktion för Affärsverket svenska kraftnät

Promemorians huvudsakliga innehåll

I denna promemoria föreslås att Affärsverket svenska kraftnät inte längre specifikt ska ha i uppgift att bygga ut transmissionsnätet till områden inom Sveriges sjöterritorium där det finns förutsättningar för att ansluta flera elproduktionsanläggningar och där en sådan utbyggnad främjar uppfyllelsen av Sveriges mål om förnybar elproduktion. Principen att den som ansluter till elnätet ska stå för de kostnader anslutningen orsakar ska upprätthållas även till havs.

Förordningen föreslås träda i kraft den 1 oktober 2023.

1. Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:1119) med instruktion för Affärsverket svenska kraftnät

Se bilaga. Ändringen innebär att 3 § 2 utgår.

2. Historik

Regeringen gav den 23 november 2017 Statens energimyndighet (Energimyndigheten) i uppdrag att ta fram förslag på hur avgifterna för anslutning till stamnätet för el för vindkraftsparker till havs kan avskaffas (dnr M2017/02870). Energimyndigheten redovisade uppdraget i rapporten Slopade anslutningsavgifter för havsbaserad vindkraft (ER 2018:6).

Regeringen beslutade 20 oktober 2021 att sänka anslutningskostnaderna för havsbaserad vindkraft genom att ge Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät) i uppdrag att stå för en del av kostanden. Detta skedde genom att Svenska kraftnät i sin instruktion fick i uppdrag att bygga ut

transmissionsnätet till områden inom Sveriges sjöterritorium där det finns förutsättningar för att ansluta flera elproduktionsanläggningar och där en sådan utbyggnad främjar uppfyllelsen av Sveriges mål om förnybar elproduktion.

Regeringen gjorde bedömningen att en sådan modell inte skulle vara i strid med EU:s statsstödsregelverk, förutsatt att Svenska kraftnät endast får bygga transmissionsnät inom Sveriges sjöterritorium och att det måste finnas förutsättningar för flera elproduktionsanläggningar att ansluta.

Svenska kraftnät redogjorde i Uppdrag att förbereda utbyggnad av transmissionsnät till områden inom Sveriges sjöterritorium (Svk 2021/4349) att modellen är problematisk framför allt vad gäller begränsningen till Sveriges sjöterritorium och att det måste finnas förutsättningar för flera anläggningar att ansluta. Det senare gör att flera vindkraftsparker kommer att behöva dela på tillgänglig kapacitet i en anslutningspunkt, vilket påverkar möjlig storlek på parken och därmed lönsamheten för företagen. Majoriteten av alla havsbaserade projekt ligger i svensk ekonomisk zon och projektörerna kommer därmed själva att behöva bekosta sjökablar och stationer som sträcker sig utanför svenskt sjöterritorium.

Svenska kraftnät lämnade den 27 februari 2023 in en tjänsteskrivelse till regeringen (KN2023/02516-1). Svenska kraftnäts slutsats enligt skrivelsen är att utbyggnad av transmissionsnätet till havs utifrån deras instruktion kan komma utgöra att statsstöd.

3. Skälen för förslaget

Samarbetspartierna bakom Tidöavtalet har kommit överens om att vindkraft har en viktig plats i energimixen, men ska byggas på konkurrensneutrala villkor och med hänsyn tagen till miljö och lokala intressen. All ny elproduktion som stärker kraftsystemet, och som bidrar till en snabb expansion av kraftsystemet, behövs. Planen att låta elnätskollektivet subventionera den havsbaserade vindkraftens elnätsanslutningar ska dock stoppas. Principen att den som ansluter till elnätet ska stå för de kostnader anslutningen orsakar ska upprätthållas även till havs. Utgångspunkten ska vara att alla produktionslag bär sina egna kostnader (Tidöavtalet: Överenskommelse för Sverige, s. 15).

I syfte att skapa tydliga förutsättningar kring havsvindsparkers anslutning till elnätet föreslås därför att tredje paragrafen andra punkten i förordningen (2007:1119) med instruktion för Affärsverket svenska kraftnät tas bort. Ändringen bör ske så snart som möjligt för att tydliggöra spelreglerna för berörda aktörer.

4. Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Förordningen bör träda i kraft så snart som möjligt. Det är därför lämpligt att den träder i kraft den 1 oktober 2023.

Det bedöms inte finnas något behov av övergångsbestämmelser.

5. Konsekvensanalys

5.1 Konsekvenser konkurrensneutrala villkor

Svenska kraftnät ska enligt 3 § 1 förordningen (2007:1119) med instruktion för Affärsverket svenska kraftnät bygga ut ett transmissionsnät för el i Sverige och förbindelser med elnät i andra länder baserat på samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningar. Det innebär att Svenska kraftnät ansvarar för att bygga ett transmissionsnät i Sverige där detta är samhällsekonomiskt motiverat. Detta kommer även fortsättningsvis att vara Svenska kraftnäts uppdrag.

I 3 § 2 anges specifikt att Svenska kraftnät ska bygga ut transmissionsnätet till områden inom Sveriges sjöterritorium där det finns förutsättningar för att ansluta flera elproduktionsanläggningar och där en sådan utbyggnad främjar uppfyllelsen av Sveriges mål om förnybar elproduktion, och som kan uppfattas som fristående från kravet på samhällsekonomisk lönsamhetsbedömning. Den formuleringen föreslås strykas.

Förändringen säkerställer konkurrensneutrala villkor och att samma princip, att den som ansluter till elnätet ska stå för de kostnader anslutningen orsakar, gäller samtliga aktörer. Samma villkor gäller därmed för samtliga anslutande parter, oavsett om en anslutning sker till stamnätet på land eller till havs.

5.2 Konsekvensanalys samhällsekonomiska effekter

Genom ändringen tydliggörs att även investeringar som syftar till att bygga ut stamnätet till havs ska ske på samhällsekonomiska grunder. Genom att samtliga investeringar genomgår den noggranna kostnadsberäkning som sker

inom ramen för samhällsekonomiska kalkyler minskar risken för att det genomförs investeringar som inte gynnar samhället på lång sikt.

5.3 Konsekvenser för Svenska kraftnät

Ändringen innebär att Svenska kraftnät får ett delvis ändrat uppdrag och behöver anpassa sin verksamhet efter detta. Svenska kraftnät har ännu inte hunnit fatta något investeringsbeslut baserat på 3 § 2 i förordningen. Det innebär att det inte borde finnas någon anläggning eller anslutande part som kräver fortsatt hantering efter en förändring.

Förändringen innebär att Svenska kraftnät, då verket inte äger och bekostar anslutningen, har mindre rådighet över teknikval och teknisk utformning av anslutning av vindkraft till havs.

Svenska kraftnät inkom den 27 februari 2023 till regeringen med en tjänsteskrivelse om nuvarande instruktion. Svenska kraftnät drar i skrivelsen slutsatsen att det sannolikt inte är möjligt att genomföra en utbyggnad av transmissionsnätet till havs utifrån deras instruktion utan att det utgör statsstöd. Svenska kraftnät framför att EU-kommissionens godkännande torde vara en förutsättning för att kunna utföra det nuvarande uppdraget och föreslår en översyn av grundförutsättningarna för nätutbyggnadsuppdraget i syfte att göra detta så verkningsfullt som möjligt.

Skrivelsen får uppfattas som att Svenska kraftnät i nuläget, utan en godkänd statsstödsprövning, inte anser sig ha möjlighet att agera enligt befintlig instruktion.

5.4 Konsekvenser för nätkunder

Ändringen innebär att framtida anslutningar av havsbaserad vindkraft inte kommer att finansieras av övriga nätkunder. Det innebär för nätkundkollektivet lägre gemensamma kostnader än vad som hade varit fallet om förordningen lämnats oförändrad.

Svensk kraftnät har ännu inte finansierat någon stamnätsutbyggnad till havs baserad på 3 § 2 i förordningen, och övriga nätkunder kommer därmed inte att bära några kostnader relaterade till detta.

5.5 Konsekvenser för elkonsumenter

Det ursprungliga syftet med att införa ett tillägg till Svenska kraftnäts förordning var att öka takten i utbyggnaden av vindkraft. Ett borttagande kan påverka antalet parker som byggs (se även 5.6 Konsekvenser för producenter). Det är dock svårt att bedöma hur en ändring påverkar antalet projekt som realiserar, storleken på dessa och därmed påverkan på det elpris som elkonsumenterna möter.

5.6 Konsekvenser för elproducenter

Ingen aktör har hunnit teckna något avtal med Svensk kraftnät om en anslutning där verket bygger delar av stamnätet till havs och därmed finansierar en anslutning. Det innebär att det inte uppkommer någon ekonomisk snedfördelning mellan aktörer som ansluter till havs före och efter en förordningsändring.

För elproducenter på land kommer förslaget att innebära en minskning av framtida kostnader jämfört med om instruktionen lämnats oförändrad, eftersom ingen del av anslutningskostnaden för vindkraft till havs belastas producenternas stamnätstariff. För elproducenter till havs kan ändringen medföra ökade kostnader, givet att anslutningen görs på ett sådant sätt att Svenska kraftnät annars hade stått för en del av anslutningen till stamnätet på land.

Det ursprungliga syftet med att införa ett tillägg till Svenska kraftnäts förordning var att öka takten i utbyggnaden av vindkraft. Ett borttagande kan påverka budgeten för planerade projekt och leda till ett färre antal parker som byggs. Det är dock svårt att bedöma hur många projekt som skulle realiserar med eller utan Svenska kraftnäts uppdrag i denna del.